

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE – PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRIMÁRNÍ PEDAGOGIKY
POSUDEK OPONENTA RIGORÓZNÍ PRÁCE

Název rigorózní práce: Výchova a převýchova jedince ohroženého problémovým zneužíváním těkavých látek

Autor práce: Mgr. Michaela Urbanová

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Pavel Doulík, Ph.D.

Obsah práce:

Rigorózní práce studentky Mgr. M. Urbanové na téma „Výchova a převýchova jedince ohroženého problémovým zneužíváním těkavých látek“ zpracovává aktuální problematiku s vysokým společenským i etickým významem. Práce má 84 stran, je v ní uvedeno 10 příloh, obsahuje abstrakt i klíčová slova v českém i anglickém jazyce. Je rozdělena do dvou velkých celků.

Název práce však neodpovídá obsahu práce. Práce se věnuje především toluenu, ostatní těkavé látky jsou zmíněny jen okrajově a o převýchově práce téměř nepojednává. Studentka práci obhajuje na katedře primární pedagogiky, avšak obsah práce ani výstupy tomu neodpovídají. Totéž platí i o anotaci - anotace práce neodpovídá obsahu práce. Práce je psána v 1. čísle plurálu, proto není možné v textu identifikovat, co je skutečně „dílo“ autorky a co bylo přežato od jiných autorů. Totéž platí i o použitém audiovizuálním materiálu.

V praktické části autorka popisuje výzkum, kterým se pokusila popsat stanovené téma. Základní otázku rozvedla do 4 hypotéz a 3 předpokladů. Není zřejmé, jaký je rozdíl mezi hypotézou a předpokladem. Hypotézy č. 1 a č. 2 (H1 a H2 - strana 36) nejsou správně stanoveny. Nikde v textu není definováno, co si autorka představuje pod pojmem „vyšší povědomí“ a za jakých podmínek bude hypotéza potvrzena, či vyvrácena. Totéž platí i o předpokladu č. 1 (P1) „hlubší povědomí“.

Zkoumaný vzorek není dostatečný pro splnění záměrů. Počet respondentů odpovídá spíše požadavkům na bakalářskou či magisterskou práci.

Zvolená metodika výzkumu - dotazník – ovšem záměru odpovídá. Zásadní otázkou je, jak a podle čeho se podařilo autorce práce zajistit, aby dotazník byl vyplněn třikrát zcela stejnými respondenty, když byl dotazník anonymní? V práci též chybí informace, jak autorka ověřila srozumitelnost dotazníku pro cílovou skupinu. Na straně 39 autorka práce uvedla, že:

„znění všech otázek pro žáky bylo konzultováno s pedagogy na 1. stupni ZŠ“, ale cílová skupina dětí byla tvořena i respondenty z praktické základní školy. Předvýzkum u cílové skupiny neproběhl. S tím souvisí i další dotaz. Jak autorka postupovala při vyhodnocování odpovědí z dotazníku, například u otázky číslo 10 z dotazníku v 1. fázi („Na obrázku jsou tři drogové závislosti ...“ – strana 90). Text pokynu na této stránce je komplikovaný a zejména pro žáky praktické ZŠ bude nesrozumitelný. Jak autorka pracovala s dotazníky, kde respondent vyplnil pouze část otázky či správně odpověděl jen částečně, není zřejmé. Věk osob na obrázcích použitých v dotazníku, neodpovídá cílové skupině respondentů.

Autorka své hypotézy a předpoklady testovala a následně je potvrdila či vyvrátila pouze na třech otázkách. Proč v dotazníku nejsou uvedeny další kontrolní otázky? Otázky poukazují pouze na teoretické znalosti, ale nezjišťují praktické znalosti respondenta v konkrétní modelové situaci.

Statistické vyhodnocení je provedeno. Autorka použila metodu Chí kvadrátu, ale vzhledem k počtu respondentů (20 žáků běžné ZŠ je porovnáváno s 20 žáky praktické ZŠ, 20 učitelů běžné ZŠ je srovnáváno s 20 učiteli praktické ZŠ) nemá téměř žádnou vypovídající hodnotu.

V práci oponentka též postrádá vyhodnocení řady otázek z dotazníkového šetření (z dotazníku od žáků chybí například tyto informace: první fáze dotazování: „Škola“ – „Věk“ – „Pohlaví“ – „Datum“ - „Uveďte všechny látky, o kterých si myslíš, že jsou drogy“ – „Proč lidé berou drogy? Zaškrtni jednu z odpovědí, o které si myslíš, že je ta správná“ – „Setkal(a) ses někdy s někým, kdo bere drogy?“ – „U koho ses setkal(a) s drogami (můžeš zaškrtnout i více možností)?“ – „Zkoušel(a) jsi Ty někdy drogy (můžeš zaškrtnout i více možností)?“ – „Napiš, které drogy jsou podle Tebe zdraví nebezpečné?“ – „Kdo podle Tebe bere drogy více?“ – „Na obrázku jsou dvě kamarádky, Petra a Pavla. Petra se svěčila Pavle, že bere drogy.....“. Druhá fáze: „Škola“ – „Věk“ – „Pohlaví“ – „Datum“ - „Kdo zneužívá více?“ – „Co bys poradil(a) člověku, který čichá toluen?“. Třetí fáze: „Škola“ – „Věk“ – „Pohlaví“ – „Datum“ - „Kdo zneužívá více?). Tentýž problém nastal i u dotazníku pro pedagogy (první fáze dotazování – „Škola“ – „Věk“ – „Pohlaví“ – „Datum“ - „Setkal(a) jste se ve svém okolí s někým, kdo bere drogy?“ – „Pokud jste odpověděl(a) ano, napište, jak jste to poznal(a).- „Znáte někoho, kdo je závislý na drogách“ – „Co děláte v případě, že se o žákovi dozvíte, že požívá drogy“ - „Myslíte si, že se dá drogová závislost úspěšně léčit“ – „Probíhá u vás na škole nějaká prevence proti zneužívání drog? Pokud ano, napište jaká“ - „Myslíte si, že je prevence proti zneužívání drog efektivní“ - „Která preventivní technika proti zneužívání psychoaktivních látek by, dle Vašeho názoru, mohla být efektivnější, - „Kdo podle Vás

požívá drogy více“. Dotazník z druhé fáze: Škola“ – „Věk“ – „Pohlaví“ – „Datum“ – „Kdo zneužívá více“ – „Co byste poradil(a) člověku, který čichá toluen“. Třetí fáze: Škola“ – „Věk“ – „Pohlaví“ – „Datum“ – „Kdo zneužívá více“).

Jak může autorka práce hypotézu č. 3 (H3) testovat (srovnávat) na všech fázích výzkumu, když hypotéza se odvíjí až od zhlédnutí audiovizuálního pořadu, který byl součástí II. fáze dotazníkového šetření (strana 45/46)? Dle oponentky nelze jednoznačně konstatovat, zda se hypotéza č. 3 („H3 - Čím je delší časový odstup od sledování audiovizuálního pořadu o toluenu jako návykové látky, tím je nižší povědomí žáků o této látce“) a hypotéza č. 4 (H4 - Čím je delší časový odstup od sledování audiovizuálního pořadu o toluenu jako návykové látky, tím je nižší povědomí učitelů o této látce“) potvrdila, či byla vyvrácena, protože je potřeba mezi jednotlivými fázemi výzkumu dodržet určitý časový odstup. Celý výzkum trval 14 týdnů (první fáze dotazníkové šetření proběhla 15.10.2009, druhá fáze byla uskutečněna 6.11.2009 a třetí fáze 21.1.2010). Mezi 2. fází (puštěním audiovizuálního materiálu) a 3. fází bylo 11 týdnů, což je dle oponentky velmi krátké období. Dále k potvrzení či vyvrácení H3 a H4 nestačí jistě jen jedno měření.

Autorka v práci příliš zdůrazňuje nebezpečnost užívání toluenu a tím může u čtenářů mylně vzbudit dojem, že užívání pervitinu, extáze či jiné návykové látky není nebezpečné.

Je pravdou, že by bylo zavádějící, z takto provedeného výzkumu, stanovovat konkrétní doporučení pro praxi, ale i tak se autorka měla pokusit v závěru naznačit obecná doporučení pro práci učitele na prvním stupni ZŠ, která by měla vliv na výchovu a převýchovu jedince ohroženého problémovým zneužíváním těkavých látek, tak jak je uvedeno v názvu práce.

Formální zpracování práce:

Množství a kvalita použité literatury není dostačující. Literatura, ze které je čerpáno, je z velké části zastaralá, nejsou zmíněny důležité zdroje. Chybí například Národní akční plány sociálního začleňování 2004 – 2010, stanovisko Evropské komise o zákazu prodeje toluenu. V práci je použit pouze jeden zahraniční zdroj. Odkazy (citace) nejsou uvedeny v souladu se standardními postupy. Odkaz na zdroj (citace ve vlastním textu) má být vždy za odstavcem, ne u autora (například strana 25, 29). Seznam literatury neodpovídá citacím uvnitř textu. Některé odkazy ze seznamu použité literatury ve vlastním textu zcela chybí (např. Čepičková, I., Šikulová, R., Žižková, M. Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi – Gajdošová, E., Herényjová, g. Rozvíjení emoční inteligence žáků – Hort, J., Rusina, R. Paměť a její poruchy – Kolláriková, Z., Pupala, B. Předškolní a primární pedagogika – Machová, J., Kubátová, D. Výchova ke zdraví učitele -). Naopak některé jsou uvedeny

ve vlastním textu, ale v seznamu nefigurují. Dle odkazu na jméno autora a rok nemůže oponentka práce poznat z jakého zdroje je vycházeno. Jedná se například o: Hanuš a kol., 2000 (strana 31) - Holíková, 2003 (strana 78) - Čermák, 1999 (strana 55) - Toušek, 2007 (strana 15, 19, 20). V příloze č. 1: Úkoly školního metodika prevence je u odkazu na zdroj uveden i odkaz na konkrétní stranu, dle toho lze usuzovat, že se jedná o přímou citaci, ale text není uveden v uvozovkách. Stejný problém lze ještě nalézt například na straně 20, 28, 29, 32.

Autorka v textu práce střídavě používá odborných a cizích výrazů a nespisovného českého jazyka. Toto střídání, bohužel, není promyšleným konceptem s cílem lépe popsat prostředí, ve kterém dochází k abusu toluenu, ale pouze důkazem práce autorky s různými zdroji ze kterých čerpala a vlastního autorského textu. Díky tomu se celá práce čte velmi obtížně, myšlenky jsou hůře srozumitelné, často působí šroubovaně a nepřirozeně. Práce obsahuje i plno překlepů a chyb.

Autorka nerespektuje skutečnost, že vlastní přílohy se již neopatřují čísly stránek. V přílohách chybí názvy příloh a čísla příloh dle seznamu.

Na závěr jako důkaz nízké vypovídací hodnoty uváděných informací oponentka konstatuje, že uváděný počet dětí ve výzkumu, který podle autorky má odpovídat počtu dětí na prezentovaných fotografiích, naprosto neodpovídá. I zběžným pohledem je zřejmé, že na fotografiích je více než 20 dětí.

Z výše uvedeného je zřejmé, že předloženou práci nelze doporučit k obhajobě.

V Praze dne 15.8.2011,

PhDr. Jaroslava Hanušová, Ph.D.